

Arsberetning vedkommende Norges Fiskerier
1946 — Nr. 4

BERETNING

OM SELFANGSTEN, HÅKJERRINGFISKET OG
OVERVINTRINGSEKSPEDISJONENE

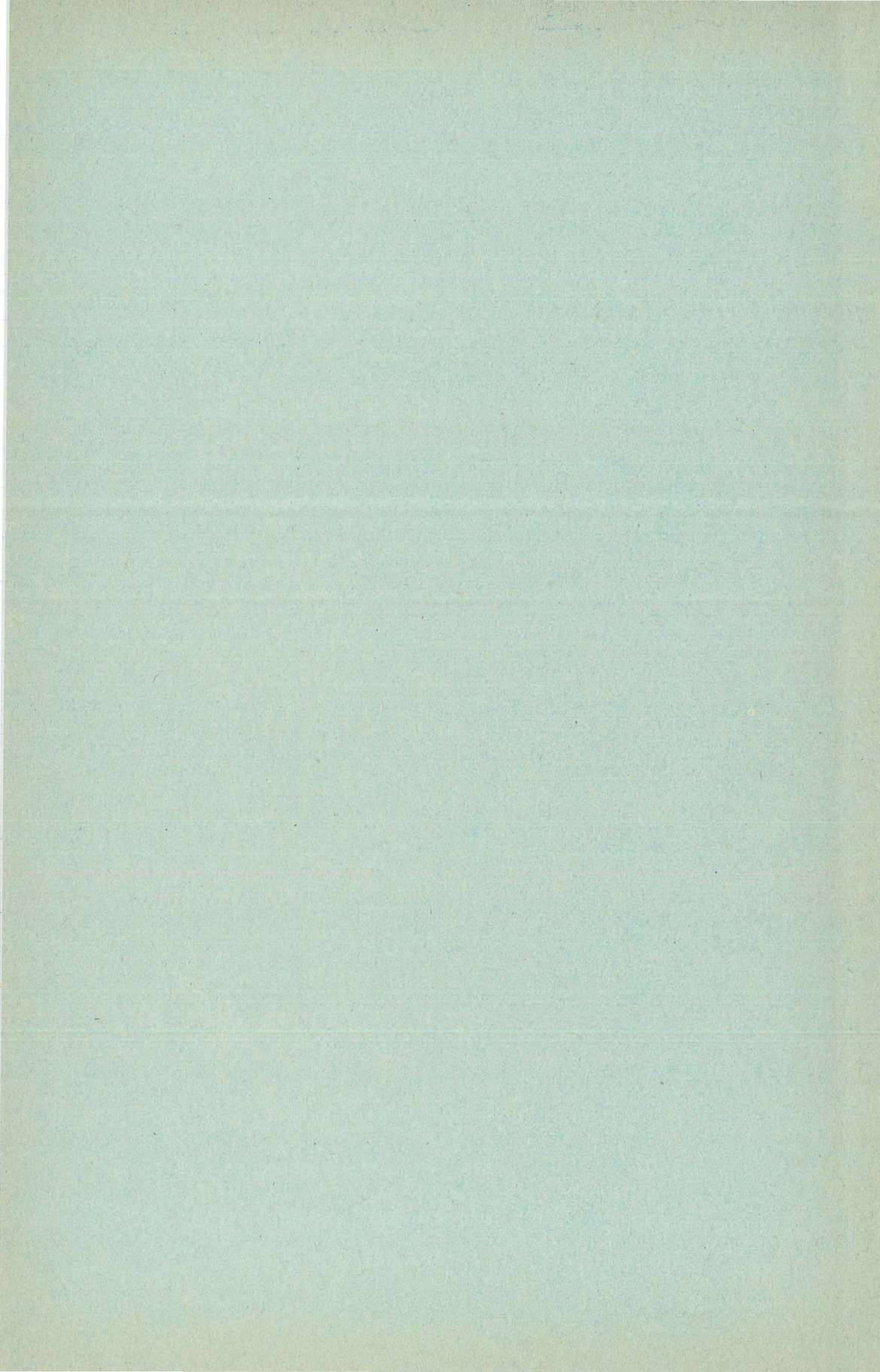
I 1946

Utgitt av

Fiskeridirektøren

Bergen 1951

I kommisjon hos Cammermeyers Boghandel, Oslo

Årsberetning vedkommende Norges Fiskerier
1946 — Nr. 4

BERETNING

OM SELFANGSTEN, HÅKJERRINGFISKET OG
OVERVINTRINGSEKSPEDISJONENE
I 1946

Utgitt av
Fiskeridirektøren

Bergen 1951
I kommisjon hos Cammermeyers Boghandel, Oslo

Årsberetning vedkommende Norges Fiskeris
1948 Nr. 4

BERETNING

OM SELFANGSTEN, HÅKLERRINGFISKET OG
OVERVINTRINGSEKSPEDISJONENE

I 1948

Utgitt av
Fiskeridirektoraten

A.s John Griegs Boktrykkeri

I kommission hos Camilla og Harald Oslø 2922

SELFANGST

Materialet.

Fra »Beretning om selfangsten, håkjerringfisket og overvintrings-ekspedisjonene i 1938« (Årsberetning vedkommende Norges Fiskerier, 1938 nr. VI), gjengis i det følgende hvorledes selfangststatistikken kommer i stand:

»Systemet for innsamling av oppgaver til selfangststatistikken ble lagt om i 1924. Før den tid hadde en bare fra et par tollsteder årlige oppgaver over antall ut- og innklareringer og over fartøyenes fangstmengde og fangstverdi. Flere tollsteder, hvor innklarering faktisk foregikk, ga ingen oppgaver. Selfangststatistikken, før 1924 ble av den grunn ikke helt fullstendig, noe en må ha i minne ved sammenlikninger tilbake i tiden.

Med Finansdepartementets samtykke fikk en i 1924 ordnet det slik at *alle* tollkontorer som foretar innklarering skulle sende inn beretning på et særskilt utarbeid skjema etter oppgaver fra fartøyets skipper. De lister som tollvesenet fører som grunnlag for disse statistiske meldinger inneholder for hvert fartøy opplysninger om turenes antall og varighet, forskjellige data om fartøyets art og utstyr, like ens oppgaver over fangstmengden fordelt etter art, og til slutt oppgave over den samlede antatte fangstverdi.

Fra og med 1931 har en fått oppgitt særskilt verdien av håkjerringtran som selfangerne har brakt heim.

I de første år ble skjemaer med avskrift av tollvesenets lister sendt direkte til Fiskeridirektøren. Fra og med 1928 sender tollkontorene hvert skjema til Selfangstkommissjonens norske fraksjon i to eksemplarer, hvorav det ene går videre til Fiskeridirektøren. Dessuten ble det fra og med 1928, vesentlig av hensyn til det internasjonale vitenskapelige samarbeid, innført en ordning med sorteringsoppgaver direkte fra rederiene etter at fangsten var solgt.

I de første årene etter at det nye system ble gjennomført i 1924

ble oppgavene ikke alltid ført så nøyaktig som en kunne ønske. Nå må en imidlertid si at systemet er blitt godt innarbeidd. Men en må ved vurdering av verdiutbyttet ha for øye at den oppgitte verdi gjelder *innklaringsverdien*, ikke salgsverdien.

Oppgavene blir hvert år bearbeidd statistisk ved Fiskeridirektoratet, etter at de er revidert og tilleggsoppgaver innhentet i de tilfelle en finner tvilsomme.«

Selfangsten i 1946.

Tabellene er utarbeidet på samme måte som for 1945. Tabell 1 viser således tall for deltakelsen, tabell 2 for fangstmengde og fangstverdi, mens tabell 3 viser antall turer delt etter fangstverdiens størrelse.

Deltakelsen i selfangsten i 1946 ble av vesentlig større omfang enn i året før. Det deltok således 34 fartøyer i selfangst i 1946 mot 14 i 1945. Likevel lå deltakelsen langt under det som var det normale før krigen, idet det i årene 1936—1940 deltok gjennomsnittlig 69 fartøyer årlig.

I første rekke var mangel på fartøyer årsaken til at deltakelsen ikke tok seg bedre opp i 1946. En rekke fartøyer gikk tapt under krigen, og noen nybygging av selfangstfartøyer hadde ikke funnet sted på mange år.

De 34 fartøyene hadde en samlet tonnasje på 1.130 nettotonn, den samlede besetning utgjorde 421 mann. 12 av fartøyene var heimehørende på Sunnmøre, 19 i Troms og 3 i Finnmark. 2 fartøyer gjorde tre fangstturer hver i 1946, 19 fartøyer utførte to fangstturer hver, de øvrige en fangsttur hver.

I alt ble det utført 57 fangstturer. Ett fartøy forliste på turen, slik at det i alt ble innklarert fangstprodukter fra 56 fangstturer.

Motorfartøyene var forholdsvis sterkere representert i 1946 enn noen gang tidligere. 27 fartøyer, eller 79 pst., var således motorfartøyer. De siste 10 år før krigen var vanligvis omlag 60 pst. av selfangstfartøyene utstyrt med motor.

For mer spesifiserte oppgaver om deltakelsen vises til tabell 1.

Fangsten foregikk i Vesterisen (17 turer), Grønlandsstredet (13 turer), Østerisen med Nordisen (26 turer), og ved Newfoundland (1 tur). Til deltakelse i Kvitsjøen ble anmeldt 6 mindre fartøyer på til sammen 134 bruttotonn, men det lyktes ikke å få ordnet leidebrev fra Sovjet-Samveldet for disse fartøyene.

Mengder og verdier (tabell 2). Fangstmengden i 1946 ble i alt 68.268 dyr. Dette er litt over halvparten av gjennomsnittsfangsten de siste årene før krigen. I årene 1936—1940 ble det således gjennomsnittlig brakt heim 121.124 dyr årlig. I 1945, da selfangst bare ble drevet av noen få fartøyer som kom sent i gang, ble det kun fanget 3.702 dyr.

Tabell 1. Deltakelsen. Antall fartøyer, lasteevne og besetning da sesongen begynte, delt etter fartøyenes heimsted 1946.

Heimsted	Hele flåten			Herav dampfart.			Herav motorfart.		
	Antall fartøyer	Lasteevne Nettotonn	Besetning Antall mann	Antall fartøyer	Nettotonn	Antall mann	Antall fartøyer	Nettotonn	Antall mann
Ålesund	3	151	49	2	104	32	1	47	17
Sande	1	26	13	—	—	—	1	26	13
Herøy S.	1	23	13	—	—	—	1	23	13
Hareid	5	317	89	3	170	49	2	147	40
Vartdal	2	118	34	1	65	17	1	53	17
Møre og Romsdal i alt	12	635	198	6	339	98	6	296	100
Tromsø	13	299	122	—	—	—	13	299	122
Hillesøy	1	11	9	—	—	—	1	11	9
Tromsøysund	5	80	49	—	—	—	5	80	49
Troms i alt	19	390	180	—	—	—	19	390	180
Hammerfest (Finn- mark i alt)	3	105	43	1	44	14	2	61	29
Sum 1946	34	1130	421	7	383	112	27	747	309
Sum 1945	14	564	177	7	396	106	7	168	71
» 1940	42	2056	656	15	939	256	27	1117	400
» 1939	64	2976	1016	21	1420	365	43	1556	651
» 1938	80	3895	1229	29	2497	550	51	1398	679
» 1937	82	3905	1206	28	2401	522	54	1504	684
» 1936	78	3481	1205	29	1993	518	49	1488	687
Årl. gj.snitt:									
1936—40	69	3263	1062	24	1850	442	45	1413	620
1931—35	77	3707	1179	32	2210	554	45	1497	625
1926—30	110	5044	1479	43	2826	677	67	2218	802

Tabell 2. Fangstmengde og fangstverdi

	Antall turer	Grønlandssel			Klappmyss		
		I alt	Herav		I alt	Herav	
			Unge dyr ¹	Voksne dyr		Unge dyr ²	Voksne dyr
<i>Innklaringssted:</i>		stk.	stk.	stk.	stk.	stk.	stk.
Ålesund	22	19 524	18 543	981	22 033	9 886	12 147
Tromsø	34	15 106	11 005	4 101	8 262	5 407	2 855
<i>Heimsted:</i>							
Møre og Romsdal	22	19 524	18 543	981	22 033	9 886	12 147
Troms	28	12 034	8 153	3 881	5 672	3 141	2 531
Finnmark	6	3 072	2 852	220	2 590	2 266	324
I alt 1946	56	34 630	29 548	5 082	30 295	15 293	15 002
1945	14	—	—	—	3 275	500	2 775
1940	32	37 460	33 300	4 160	12 069	10 115	1 954
1939	81	88 138	76 255	11 883	40 485	18 919	21 566
1938	115	100 831	91 382	9 449	28 227	18 887	9.340
1937	123	66 385	55 603	10 782	62 373	36 641	25 732
1936	109	71 082	62 220	8 862	76 017	37 345	38 672
Årlig gj.snitt 1936—40	92	72 779	63 752	9 027	43 834	24 381	19 453
— 1931—35	117	129 520	101 365	28 154	50 146	28 216	21 930
— 1926—30	4	207 046	139 833	67 213	51 458	4	4

¹ Hårfaste kvitinger, andre årsunger samt gråsel.

² Blårygg, blågris, gris og overgangsdyr.

etter innklareringssted og heimsted 1946.

Storkobbe	Hvalross	Snadd	Isbjørn			Samlet antall av disse dyr	Samlet spekkproduksjon	Verdi av alle fangstprodukter	Verdi av sel-fangernes håkjerrefiske	Selfangernes samlede bruttoutbytte
			I alt	Herav						
				Levende	Døde					
stk.	stk.	stk.	stk.	stk.	stk.	stk.	tonn	1000kr.	1000kr.	1000kr.
—	—	—	5	—	5	41 562	895	1 679	120	1 799
2 549	90	333	366	55	311	26 706	594	1 386	—	1 386
—	—	—	5	—	5	41 562	895	1 679	120	1 799
2 085	74	273	293	41	252	20 431	478	1 035	—	1 035
464	16	60	73	14	59	6 275	116	351	—	351
2 549	90	333	371	55	316	68 268 ³	1 489	3 065	120	3 185
180	1	51	195	—	195	3 702	137	195	449	644
604	2	281	15	—	15	50 431	683	1 075	—	1 075
1 447	234	314	108	6	102	130 726	2 591	1 560	175	1 735
3 956	16	604	138	19	119	133 772	2 539	1 735	76	1 811
6 780	78	1 132	386	42	344	137 134	2 920	2 649	260	2 909
5 222	26	991	224	26	198	153 562	3 123	2 095	183	2 278
3 602	71	664	174	19	155	121 124	2 371	1 823	139	1 962
2 535	223	238	126	9	117	182 788	3 265	1 983	4	1 983
2 609	428	4	322	4	4	261 864	5 485	3 282	4	3 282

³ Dessuten har noen mindre fangstskuter brakt med seg heim 5 kvitfisk og 150 kg dun. Verdien av de her nevnte produkter er tatt med i den oppførte verdi av fangstprodukter.

⁴ Ikke særskilt oppgitt.

Av *grønlandssel* ble det fanget i alt 34.630 dyr, hvorav 85 pst. eller 29.548 ungdyr (hårfaste kvitunger, andre årsunger samt gråsel). I 1945 ble det ikke fanget grønlandssel. *Klappmyss*-fangsten utgjorde 30.295 dyr, hvorav 50 pst. eller 15.293 unge dyr (blårygg, blågris, gris og overgangsdyr). I 1945 ble det brakt heim 3.175 klappmyss.

Fangsten av *storkobbe* ga bra resultat, 2.549 dyr mot 180 året før. Årlig gjennomsnitt 1936—1940 var 3.602 dyr. Av *hvalross* ble fanget 90 (1945: 1), det er mer enn normalt de siste årene før krigen, og av *snadd* 333 (1945: 51). Det ble videre brakt heim 55 levende og 316 døde *isbjørn*, i alt 371, mot 195 i 1945. Årlig gjennomsnittsfangst i 1936—1940 var 174 *isbjørn*.

Den samlede mengde *spekk* utgjorde 1.489 tonn mot 137 tonn året før. I hvert av de fem siste førkrigsår ble det produsert gjennomsnittlig 2.371 tonn.

Innklaringsverdien i 1946 var i alt kr. 3.065.000. Hertil kom verdien av selfangernes håkjerringsfiske med kr. 120.000, slik at selfangernes samlede bruttoutbytte kom opp i kr. 3.185.000. I 1945 var det samlede bruttoutbytte kr. 644.000, hvorav verdien av selfangernes håkjerringsfiske utgjorde kr. 449.000.

Tabell 3 viser antall turer delt etter fangstverdiens størrelse.

Om selbestanden på fangstfeltene uttaler Aalesunds Rederiforenings Sælfangergruppe: »Vi vil bemerke at fangstfolkene etter 5—6 års fredning (grunnet krigen) hadde ventet å se mer øking i selbestanden. Man frykter for at den ikke er økt som forventet. Den var sannsynligvis så pass hardt beskattet inntil 1940 at det eventuelt måtte flere fredningsår til før man ser merkbare forandringer i bestanden.« Nord-Norges Rederiforening uttaler: »Hva selbestanden angår, gikk man jo ut fra at denne ville være økt betydelig i løpet av tiden 1940—45 da det ikke ble drevet noen ishavsfangst, men man har ennå ikke opplysninger som kan sies å ha bekreftet denne antakelse.«

Newfoundlandfeltet. Her deltok m/k »Polarbjørn« som det første norske fartøy etter krigen. Fartøyet rustet ut fra Halifax. Det opplyses at forholdene på feltet ikke var gunstige i ungseltiden, men utbyttet — ca. 8.000 dyr — var likevel tilfredsstillende.

Vesterisen (Jan Mayen-feltet). I fangsten deltok 17 fartøyer, hvorav ett forliste. 11 av farkostene var fra Sunnmøre, 3 fra Torms, og 3 fra Finnmark. De første fartøyene dro fra Norge den 14. mars, det siste fartøyet den 3. april. Gjennomsnittlig var fartøyene borte i 47 dager. Ingen av fartøyene gjorde mer enn én tur til Vesterisen. Om fangstforholdene meddeler Aalesunds Rederiforenings Sælfangergruppe at »værforholdene var stort sett gode, men det lyktes ikke å finne fram

Tabell 3. Antall turer delt etter fangstverdiens størrelse 1946.

Innklarert	Antall turer i alt	Herav med innklaringsverdi (i 1000 kroner) pr. fangsttur på											
		Inntil 5	5-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100	Over 100
Møre og Romsdal	22	1	—	—	—	1	3	2	3	3	4	2	3
Troms	34	4	6	2	3	5	—	3	4	2	—	3	2
I alt 1946.....	56	5	6	2	3	6	3	5	7	5	4	5	5
— 1945.....	14	6	2	1	4	—	1	—	—	—	—	—	—
— 1940.....	32	5	3	4	4	4	4	4	1	1	1	—	1
— 1939.....	81	4	9	34	22	6	1	3	1	1	—	—	—
— 1938.....	115	22	33	31	15	7	3	1	—	1	2	—	—
— 1937.....	123	16	15	22	41	17	5	2	3	1	—	1	—

til yngleplassene i rett tid grunnet tett is og blåsørpe, og lite siktbart vær. Fartøyene kom først i fangst 6.—8. april, og selungene var begynt å gå i vannet. Da prisene var gode — spesielt for blueback — ble turen tilfredsstillende.»

Fangstutbyttet i Vesterisen ble 16.206 grønlandssel (herav bare 165 hårfaste kvitunger), 11.565 klappmyss (herav 8.482 blårygg og blågris), 1 død isbjørn og 441 tonn spekk. Innklaringsverdien utgjorde kr. 1.384.742.

Grønlandsstredet (Danmarksstredet). 12 fartøyer (10 fra Sunnmøre, 2 fra Troms) deltok i fangsten. Disse utførte 13 turer. Det ble gjennomsnittlig brukt 60 dager på turen medregnet overreisene og opphold i isen. Om fangstforholdene anfører Aalesunds Rederiforenings Sælfangergruppe at disse »her var noenlunde tilfredsstillende. Man kom i fangst den 15.—20. juni, og de fleste fartøyer hadde noenlunde full fangst, mest klappmyss, også en del blårygg (ikke pels). Prisene var tilfredsstillende og avklaringsutbyttet gjør turen brukelig. Utgiftene med utrustningene er imidlertid meget høye, og spesielt er reparasjonsutgiftene store for selfangerne.»

Fangstutbyttet i Grønlandsstredet ble 595 grønlandssel, 17.767 klappmyss, 4 døde isbjørn og 700 tonn spekk. Innklaringsverdien utgjorde kr. 819.629. Hertil kommer utbyttet av selfangerens håkjerringfiske (103 tonn tran) med kr. 120.000.

Østerisen med Nordisen. Her deltok 20 fartøyer, samtlige fra Nord-Norge. I alt utførte disse 20 fartøyer 26 turer. Gjennomsnittlig ble brukt 57 dager pr. tur.

Fangstutbyttet på dette felt ble 10.935 grønlandssel, 162 klappmyss, 2.549 storkobbe, 333 snadd, 90 hvalross, 55 levende isbjørn, 309 døde isbjørn og 347 tonn spekk. Dessuten ble det brakt heim 5 kvitfisk og 150 kg dun. Samlet innklaringsverdi av disse produkter var kr. 710.805.

Forlis. Ett selfangerfartøy forliste i 1946. Det var d/s »Frithjof«, 49 nettotonn, reder E. Aarseth & Co. A/S, Ålesund. Fartøyet forliste i Vesterisen den 17. april. Hele mannskapet ble berget og reiste heim med m/k »Polhavet«.

Prisene. Det er blitt oppgitt følgende priser på fangstprodukter i 1946:

Pelsskinn:

Whitecoat (hårfaste kvitunger)	kr. 50—70 pr. stk.
Whitecoat (nesten hårfaste)	» 35—45 » »
Blueback (klappmyssunger, »blågris«)	» 60—70 » »

Garveskinn:

Voksen grønlandssæl (gammelsæl, sadlers), hårfaste	kr. 20—25	pr. stk.
Ikke hårfaste sadlers, bluebackgarvere, gråsel.. . . »	10—14	» »
Hårfaste klappmyss »	35—40	» »
Ikke hårfaste klappmyss.. »	15	» »
Lurv »	12—14	» »
Storkobbe.. kr.	2,00—2,50	pr. kg
Hvalross »	1,50—2,00	» »
Spekk »	0,70—0,80	» »

HÅKJERRINGFISKE

I 1946 ble håkjerringfiske med liner i arktiske farvann drevet av selfangere samt av ett fartøy utrustet spesielt for håkjerringfiske. Fangsten foregikk i Grønlandsstredet.

I alt 6 fartøyer drev kombinert selfangst og håkjerringfiske. Deres fangst utgjorde 103,4 tonn tran til en innklaringsverdi av kr. 120.000. Det ene fartøy som drev utelukkende håkjerringfiske fikk 30 tonn tran, innklaringsverdi kr. 38.000.

Det samlede resultat¹ av håkjerringfisket ble således 133,4 tonn tran til en verdi av kr. 158.000.

OVERVINTRING

Det ble ikke innklarert fangstprodukter fra overvintringsekspedisjoner i 1946.

¹ Tallene kan ikke sammenliknes med oppgavene i «Norges Fiskerier», som også omfatter litt håkjerringfiske på norskekysten.

